

ŠT. 5, LETO 2019, LETNIK 52

NAŠ ZBORNIK⁵

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ OSEBAM Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU SLOVENIJE



POLOŽAJ STARŠEV
OTROK S POSEBNIMI
POTREBAMI



Za starševstvo ni nikakršne šole, pa je to zelo zahteven, če ne najzahtevnejši »poklic«. Vsak od staršev se trudi po svojih najboljših močeh, da bi bil karseda dober starš in vzgojitelj. Pa se le redki lahko pohvalijo, da so bili stoodstotno uspešni. Sicer pa, kaj to sploh pomeni? Da je otrok zdrav, lep, pameten, dober, priazen, dobrovoljen, da ne počne neumnosti, spoštljiv ... Menim, da na svetu ni staršev, ki ne bi bili nikoli zaskrbljeni, nikoli žalostni, nikoli jezni zaradi svojih otrok, njihovega zdravja, vedenja, neizpolnjenih pričakovanj. Deklice sanjajo o tem, kakšne mame bodo, kakšne otroke bodo imele, kako jih bodo oblačile, starši v pričakovanju novorojenca izbirajo med imeni, načrtujejo zanj prihodnost, v še nerojene otroke polagajo upanje, svoje neizpolnjene želje.

Potem pa se zgodi, kar se pač zgodi. Otrok se rodi prezgodaj, pri porodu nastanejo težave, zaostaja v razvoju, zbolí, ponoči ne spi, nemiren je, težko obvladljiv. Lahko pa je pri rojstvu vse v najlepšem redu, otrok dobro raste, je radoveden, znanje kar srka vase, ko pa pride v šolo, je komaj povprečen ali pa ima pri pridobivanju kake šolske spretnosti hude težave, računa na primer dobro, branje pa mu ne gre in gre. Upira se, sovraži šolo, starše spravlja v obup. Prerine se skozi osnovno šolo ali pa tudi ne.

Lahko pa z osnovno šolo opravi z levo roko. Ni se mu treba učiti, pa je vseeno uspešen. Časa ima na pretek. Ne ve, kaj bi počel. Družba mu veliko pomeni. V družbi pa se dogajajo dobre in slabe stvari. Starši trepetajo. Mladostnik jim ne zaupa. Oni ne zaupajo njemu. Strah jim preprečuje, da bi mu zaupali. Zdajšnje generacije otrok in mladostnikov pa morda ne ogroža toliko družba, slaba družba, ogroža jih navezanost na drobne elektronske naprave, ki jih lahko pripeljejo v odvisnost.

V tej številki Našega zbornika pišemo o položaju staršev otrok z motnjami v duševnem razvoju. Starši pišejo, kakšne so njihove stiske in kako si pomagajo med seboj. Skupino za samopomoč, ki deluje v sklopu Centra Janeza Levca, velja posnemati. Marijan Lačen je pripravil zelo obširen prispevek o pravicah staršev oseb z motnjami v duševnem razvoju, ki pa ga zaradi dolžine ne moremo objaviti v tej številki. Ker menimo, da je za starše pomembno, da poznajo svoje pravice, ga bomo v celoti objavili v eni naslednjih številk Našega zbornika. Pravice pa nikoli ne morejo ublažiti bolečin, stisk, utrujenosti, žalosti, razočaranja. Ta čustva niso odvisna od pravic. Pa tudi sreča, veselje, radost, ponos zaradi malih ali velikih dosežkov niso odvisni od pravic. Sončni in deževni dnevi prihajajo drug za drugim, veselje in žalost se prepletata vse življenje.

Tereza Žerdin



NAŠ ZBORNIK

leto 52 - št. 5/2019
SLO ISSN 0340-655X
udk 376,3

Zbornik izdaja:

Zveza Sožitje - zveza društev za pomoč
osebam z motnjami
v duševnem razvoju Slovenije
Ljubljana, Samova 9,
Telefon: 01/43 69 750
Faks: 01/43 62 406
E-pošta: info@zveza-sozitie.si
http://www.zveza-sozitie.si
Izhaja šestkrat letno

Založnik:

FORMA 1 d.o.o., Ljubljana

Založniški svet:

Anka Pori, Matilda Šuman,
Helena Primc, Slava Donko,
Elizabeta Tučič

Založniško-uredniški odbor:

Helena Primc, Tanja Grünfeld,
Tanja Šoštarčič Tasič, Tereza Žerdin,
Tina Žnidaršič, Zarja Vučklič

Glavna in odgovorna urednica:

Tereza Žerdin

Jezikovni pregled: Vlasta Kunej

Oblikovanje: Aleša Vukosavljevič

Tisk: FORMA 1 d.o.o.,

Samova 9, 1000 Ljubljana

Tel: 040 474 686

Celoletna naročnina:

17,90 EUR, za ustanove 38,30 EUR,

9,5% DDV je vključen v ceno.

Naročnino poravnajte na naslov:

Forma 1, d.o.o.

Samova 9, 1000 Ljubljana

Številka transakcijskega računa:

02036-0012027662

pri Novi ljubljanski banki d.d.

Fotografij in rokopisov ne vračamo.

Gradivo za naslednjo številko mora

biti v uredništvu najkasneje

do 5. v mesecu pred izidom!

Na naslovni strani:

Z razstave Mostra

Teme v letu 2019: Najraje plešemo.



IZKUŠNJE STARŠEV Z VZGOJO OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

V Oddelke za vzgojo in izobraževanje Jarše v Centru Janeza Levca v Ljubljani smo vpeljali skupinske pogovore s starši. Ti pogovori so za starše priložnost, da lahko povedo svoje zgodbe ter tako pomagajo sebi in drugim. Pogovori imajo terapevtski učinek. Tudi na razvajenost, ki pa ni nujno posebnost otrok z motnjami v razvoju, včasih nanese beseda.



Delo v razredu



Izkušnja starševstva otroku z razvojnimi primanjkljaji je lahko pozitivna (veselje, sreča), negativna (stres, breme, žalovanje, fizična izčrpanost) ali kombinacija obojega. Vzgojanje otroka z motnjo v duševnem razvoju, otroka, ki ima avtizem, Downov sindrom, Prader-Willov sindrom, ADHD (motnjo pozornosti in hiperaktivnost), dolgotrajno bolnega otroka, otroka z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno oviranega otroka in otrok še z drugimi vrstami primanjkljajev in motenj, prinaša različne in precej večje izzive v primerjavi z vzgajanjem otrok z značilnim razvojem.

Otroci s posebnimi potrebami potrebujejo zaradi omejitev delovanja dodatno osnovno nego in hkrati specializirano, dolgotrajno nego ter nekatere strukturne in tehnične prilagoditve fizičnega domačega okolja. Pogosto so starši zaradi otrokove motnje primorani iskati specializirane ustanove za izobraževanje in rekreacijo z ustreznimi kadrovskimi, prostorskimi in materialnimi razmerami za spodbujanje razvoja svojega otroka. Na koncu potrebuje tak otrok specializirane rehabilitacijske programe, ki mu pomagajo uspešno odrasti in samostojno zaživeti. Čeprav obstaja veliko organizacij in nacionalnih programov, ki omogočajo staršem otrok s posebnimi potrebami socialno in finančno podporo, opažamo, da imajo številni starši težave pri iskanju in urejanju tovrstne pomoči.

Na splošno bi lahko rekli, da je pred starši otrok s posebnimi potrebami pogosto edinstven skupek izzivov, o katerih staršem otrok z značilnim razvojem ni treba razmišljati.

Zgodbe, ki jih starši omenjajo v naših pogovorih, bi lahko razvrstili v štiri kategorije: zgodbe o domnevah (predsodki in stereotipi, negativizem), zgodbe o tem, kako se

soočajo z drugačnostjo (čustveno področje, ocene »normalnega« starševstva, primerjanje), zgodbe o strokovnjakih (zgodnja obravnava, rehabilitacija, šole, vedenjski terapevti, zdravstveno osebje, socialna služba), zgodbe o motnjah (pogovori, diagnoze, označevanje, ne/patološki pogledi družbe).

Njihove zgodbe ne govorijo le o žalovanju, kesanju, temveč tudi, kako so s poudarjanjem sprejemanja, optimizma, humorja in opolnomočenja, spretnosti za soočanje, družinske harmonije, duhovne rasti, komunikacije, deljenja starševskih vlog neposredno vplivali na okolje in posredno spreminjali družbeno mnenje.

Vsaka mama ali oče želi za svojega otroka kar najboljše. Pot, ki nas pripelje do tega cilja, je dolga in za marsikaterega od staršev zapletena, lahko se na njej izgubijo ali se čutijo pretirano odgovorne za to, kaj bo »nastalo« iz njihovega malčka. Vede ali nevede lahko sčasoma postane njihov otrok bolj ali manj nedružaben, nestrpen do drugih, zamerljiv in slabovoljen. Težko si poišče družbo vrstnikov, ker ne zmore ustvarjalno sodelovati v skupini, težko se tudi podreja pravilom, ki vladajo v skupini – z eno besedo, postane »razvajenec«.

»Otroci namreč spadajo k staršem, vrstnikom, v vrtec, na igrišče, k prijaznim ljudem in predvsem domov. Nikakor pa ne na prestol. Tam jim ni dobro.«

Marja Strojín, psihologinja

Vzgoja otroka z razvojnimi primanjkljaji je lahko velik izziv ali nagrada, odvisno od okoliščin, s katerimi se starši vsakodnevno

srečujejo. Ti se pri vzgajanju pogosto srečujejo z občutki radosti in žalosti, s telesno in duševno izčrpanostjo, usklajevanjem družinskih odnosov in potreb, družbenimi stigmami ter upanjem in strahovi glede otrokove prihodnosti.

Med radostjo in žalostjo

Med otrokovo nego starši vsakodnevno naletijo na številne izzive, ki jih lahko napolnijo z zadovoljstvom in izboljševanjem njihove starševske vloge.

Izzivi – Najhujši izziv čaka starše na začetku (zgodnje faze diagnoze), ko se lahko znajdejo v šoku, žalujejo, so prepadeni, ko čutijo, da se jim bo strlo srce, da so treščili ob tla, da je vse preveč boleče, ko jih zajamejo še občutki krivde, številne frustracije ... Starševstvo otrok s posebnimi potrebami zahteva veliko več truda pri negi, skrbi in izpolnjevanju njihovih potreb. Povzroča lahko psihosomatski stres, telesno izčrpanost, socialno izključenost in ekonomsko pomanjkanje.

»Predstavljajte si, da ste ves čas na vrtiljaku – včasih je napeto, polno strahu, obupno, zaskrbljujoče ... in drugič nič posebnega, kot pri skrbi in vzgajanju navadnih otrok.«

»Zelo zelo težko je, ker moraš vedno narediti vse z omejenimi viri. Za zadovoljitev otrokovih želja moraš dati vselej vse od sebe, starševstvo je izjemen izziv. Moj sin je za deset zdravih otrok.«

Radosti – Starševstvo lahko otroku s posebnimi potrebami prinese tudi številne radosti in nagrade: veselje, srečo, smeh, postaneš bolj človeški, potrpežljiv, občutiš bolečino drugih nesrečnih ljudi, doživiš izjemno podporo, pomoč bližnjih in daljnih ljudi, družiš se z ljudmi, s katerimi se sicer ne bi ...

»Hčerka je prinesla v družino veliko smeha in veselja. Samo pogledaš jo in veš, da je srečna. Prijetno je biti v njeni bližini ...«

Vera in usoda – Starši si z vero osmislijo otrokovo invalidnost: božji blagoslov, poslana k nam z namenom, sem na preizkušnji ... To, kar je smiselno za njihovo družino, je smiselno tudi za preostali svet, in tako lažje sprejemajo vsakodnevne izzive starševstva.

Pričakovanja »normalnosti« proti realnosti – Starši sprva mislijo, da bo njihov otrok odrasel v normalno, zdravo, zrelo osebo, pozneje pa spoznajo, da bo odrasel v odraslega s posebnimi potrebami. Resnično je težko, ko ugotovijo, da njihov otrok ni tak, kot so pričakovali, in da je drugačen kot drugi otroci. Počasi se začnejo zavedati, da jih čaka boleče življenje, da so se njihove sanje razblinile, porajati se jim začnejo občutki krivde, sramu, zanikanja, jeze, nesprejemanja svojega otroka ... Različno dolgo lahko traja, da se ti občutki prelevijo v konstruktivno delovanje, pogajanje za boljše možnosti, sprejetje lastnega otroka ter prilagoditev na drugačno življenje in resničnost.

»To ni to, kar si pričakoval vse življenje ali vsaj zadnjih devet mesecev ...«



Občutek nepravilnosti – Starši so izrazili, da ni pošteno, da so prav oni postali »žrtve«, ki imajo otroka s posebnimi potrebami. Njihova jeza je lahko usmerjena nanje – »Zakaj mi«, ali na nekoga, ki ni vir problema – »Zakaj naš invalidni otrok, ki ga družba ne bo sprejela?«.

Otrokova osebnost je pomembna – Starši opisujejo svoje otroke kot lepe, srečne, navdihujoče, zanimive, zabavne, očarljive, s smislom za humor, za kar so hvaležni.

Primerjanje z otrokom z značilnim razvojem – Starši otrok z značilnim razvojem so odgovorni, da zadovoljujejo njihove potrebe in uredijo primerno okolje za njihov zdravi razvoj in rast, starši otrok s posebnimi potrebami pa morajo poleg tega svojega otroka še dodatno naučiti nekaterih spretnosti, ga voziti na različne strokovne obravnave ...

»Zame je vsak doseženi cilj že uspeh. Res začneš ceniti majhne stvari v življenju. Nič ni samoumevno.«

Telesna in duševna izčrpanost

Telesna izčrpanost – Skrb za otroka s posebnimi potrebami je lahko fizično zelo naporna. Starši povedo, da so zaradi vsakodnevne, veliko zahtevnejše rutine pogosto izčrpani, obremenjeni, utrujeni, slabšega zdravja ...

Stres in duševni napor – Starševstvo lahko načne tudi duševno zdravje staršev; lahko pride do stresa, anksioznosti, depresije, razdražljivosti, frustracij, negativizma, zaskrbljenosti, občutkov krivde ...

»Z mozem sva vedela, da ni najina krivda, hkrati pa sva imela občutke krivde – bilo je res depresivno, žalostno, ker sva mislila, da delava nekaj narobe.«

Usklajevanje družinskih obveznosti

Zamenjava vzgojnega sloga – Starši po navadi spremenijo tradicionalni slog vzgoje v unikaten slog, da bi ga prilagodili potrebam svojega otroka. Morda prav zaradi prilagajanja otroka tudi razvajajo, ne da bi se tega zavedali. Njihov otrok potrebuje veliko več pozornosti, skrbi, nege, učenja in spretosti, različnih terapij ... Navadno mu prilagodijo tudi svoj življenjski slog.

»Doma ločimo obdobje družine pred Janezom in čas po njem.«



Partnerski odnosi – Vzgoja otroka s posebnimi potrebami pogosto prinese tudi negativne posledice v partnerski odnos: napetosti med partnerjema, obtoževanje, delitev odgovornosti za nego, skrb, čustvene, denarne težave, občutke ogromnega pritiska, ki ga eden ne prenese več, ločitev ...

Seveda so tudi takšni, ki kljub otroku s posebnimi potrebami z razumevanjem, sodelovanjem, uravnoteženo razporeditvijo dela in obveznosti, usklajenim, podpornim delovanjem, optimizmom, strpnostjo, odpuščanjem in razumevanjem živo ohranjajo svoj zakon.

Odnosi s sorojenci – Velikokrat so sorojenci zaznamovani zaradi otroka s posebnimi potrebami. Starše pogosto sprašujejo, zakaj na primer kriči, joka, se tepe, se slači v javnosti, ne prenese hrupa ... Starši se trudijo razložiti, zakaj je ta otrok drugačen, jim pomagajo razumeti brata ali sestro. Velikokrat se sorojenci izločijo iz vzgoje; ignorirajo, se umaknejo, počnejo druge stvari, v nasprotju z drugimi, ki prevzamejo starševske obveznosti in skrbijo, negujejo, varujejo sorojenca, čeprav so še sami otroci. Vedeti je treba, da je vsak posameznik enkrat, pa čeprav prihaja iz istega genskega gnezda istih staršev. Kako se starši vedejo do posameznega otroka, opredeljuje spet vrsta dejavnikov; njihovega vzroka večina ne pozna, vidne so le posledice. Tudi vzgojne tehnike, ki so se recimo uporabljale pri starejšem bratu ali sestr, so lahko popolnoma drugačne, ko starši disciplinirajo mlajšega otroka

s posebnimi potrebami. V družini z več otroki si je vsak od njih moral izboriti pozornost in ljubezen tako staršev kot preostalih sorojencev. Lahko je bil dolga leta jezen na brata ali sestro zaradi zamer, ki jih je doživel v otroštvu ali najstniških letih.

Časovne zahteve – Skrb za otroka zahteva veliko časa, zato ga pogosto zmanjka za partnerja, druge otroke, zase. Vse se prilagaja otrokovemu urniku (delo, vzgojni slog, strategije, življenjski slog), da bi ustregli njegovim zahtevam in vedenjskim posebnostim.

»Če bi lahko zavrtela čas nazaj, bi šla večkrat na večerjo z možem.«

Družbene stigme

Veliko staršev je zelo prizadetih, ko ljudje primerjajo njihovega otroka s svojimi.

Krivda žrtve – Starši velikokrat slišijo, da so sami krivi, da imajo takega otroka, da je njihov otrok breme za družbo, da ne bo nikoli nič iz njega ... Vendar ne želijo poslušati komentarjev, obtožb, opazk ljudi, ki jih sploh ne poznajo, naveličani so se opravičevati za nekaj, česar ne morejo spremeniti, utrujajoče je ves čas pojasnjevati otrokove posebne potrebe, poudarjati, da otrok ni naredil nič narobe ... Ljudje jih sprašujejo, zakaj nič ne ukrepajo, in ko imajo starši vsega dovolj, se navadno umaknejo, socialno izključijo in osamijo od družbe.

Soočanje s strokovnjaki in organizacijami – Starši imajo pogosto občutek, da jih javni uslužbenci ne gledajo kot osebe, temveč kot

številke. Na označevanje, pokroviteljstvo naletijo tudi pri zdravstvenem in strokovnem osebju. Veliko težav imajo pri iskanju in urejanju najrazličnejših vrst pomoči iz javnih sredstev. Nekateri pa imajo s strokovnjaki in organizacijami boljše izkušnje.

»S centrom za socialno delo sem zelo zadovoljen, vedno mi prisluhnejo, zadnjih osem let sem dobil veliko pomoči, za kar sem hvaležen. Kadar koli sem jih za kaj prosil, so mi pomagali in uredili.«

Upanja in strahovi glede prihodnosti

Vsak od staršev ima pričakovanja za svojega otroka, veliko jih ima skrbi glede razvoja otroka, ko bo ta odrasel. Kakšna bo njegova prihodnost, se bo lahko zaposlil, imel samostojno življenje, kakšen odnos bo imela družba do njega in njegovih posebnih potreb? Zastavljajo si tudi vprašanja, kaj bo z njihovim otrokom, ko jih ne bo več.

Hkrati upajo, da bo nekje v prihodnosti že zaradi povečevanja števila oseb s posebnimi potrebami (1 na 20, morda čez čas 1 na 8/5) vendarle prišlo do normalizacije populacije ljudi s posebnimi potrebami; da se bo našlo delo zanje, da bodo možnosti za samostojno življenje in lastno srečo.

»Problem niso osebe s posebnimi potrebami, temveč način definiranja normalnosti, ki posledično definira problem oseb s posebnimi potrebami.«

Menim, da si starši otrok s posebnimi potrebami zaslužijo najboljše, saj so se morali zaradi njih marsičemu odreči. Zaslužijo si tudi, da jih slišimo, da se o njih in njihovih potrebah govori in piše. Ni veliko organizacij, ki bi jim lahko pomagale, zato potrebujejo vso pomoč in podporo, da bodo lahko še naprej opravljali svoje delo. S svojimi otroki so del naše družbe, kot vsi drugi.

Zavedati se moramo, da niso slabi starši; imajo le drugačne izzive kot druge družine. Zato mislim, da si zaslužijo le najboljše!

*Mojca Jerovšek Toth, univ. dipl. psih.,
Center Janeza Levca Ljubljana,
Oddelki vzgoje in izobraževanja Jarše,
svetovalna služba*

PODPORNA SKUPINA ZA STARŠE

S Podporno skupino za starše smo začeli oktobra 2011. Srečevali smo se približno enkrat na mesec za tri šolske ure. Šola nam je zagotovila prostor in pomoč Elizabete Godeša, ki je za vsako srečanje pripravila vabila, urejala varstvo za naše otroke in tudi sodelovala pri naših pogovorih. Za preteklo šolsko leto pa smo sklenili, da bi se radi srečevali pogostejše; potem smo se videvali vsakih štirinajst dni v knjižnici.

Vsakič smo spili kavo, ki so nam jo skuhali v kuhinji, in vedno je kakšna mama prinesla tudi kaj sladkega. Včasih je ostalo tudi kaj za otroke, ki so nas čakali v varstvu, ker jih to šolsko leto niso več varovale študentke, temveč so nas počakali v varstvu naših učiteljic in učiteljev. Zelo smo jim bili hvaležni, ker smo lahko bili na pogovoru dlje, ko se je že končalo varstvo v telovadnici. V skupini smo se pogovarjali, kako je biti mama ali oče otroka s posebnimi potrebami in kako to vpliva na nas. Ker postavlja večina staršev svojega otroka s posebnimi potrebami na prvo mesto, smo se vprašali, kaj si pa želimo mi, kaj potrebujemo, kako lahko naredimo kaj na novo, drugače in kako naj

bolje poskrbimo zase.

Kako »voziti slalom« med tem, da si mama ali oče, žena ali mož, gospodinja, delavka ali delavec ... in med tem, da si povsem preprosto človek z vsemi omejitvami in lastnimi potrebami pa tudi talenti. Tudi družba ni naklonjena družini, kaj šele taki, ki ima še drugačne potrebe. Govorili smo tudi o tem, kako se vse naše družine po večini, vsaj na začetku zaprejo vase, a se hkrati oprejo tudi na svoje vire moči. Pa tudi o tem, koliko pomoči smo iskali pri svojih starših ter drugih bližjih in daljnih sorodnikih. Če smo iskali pomoč tudi zunaj družine, kje vse smo jo iskali, kdo nam je pomagal in kako, pa tudi kje naj jo iščemo zdaj, ko že več vemo in čutimo, in kako si lahko pomagamo med seboj. Pogovarjali smo se o bratih in sestrah naših otrok in kako vpliva nanje življenje z bratom ali sestro, ki ima motnjo v duševnem razvoju. Pa kakšne so bile naše izkušnje z različnimi strokovnjaki, zdravniki, vzgojiteljicami, učitelji ... Ob vsem pogovarjanju pa smo tudi zaplesali in se masirali, pa tudi telovadili s preprostimi vajami, tako da smo se sprostili.



K nam v goste je prišla Nada Polajžer, mama deklice s cerebralno paralizo, in nam predstavila knjigo Najtišje ure. Pisala je o življenju s svojo hčerko pa tudi o vsem drugem. Prišli so iz društva Sožitje in nam odgovorili na nekaj vprašanj, ki smo jih pred tem pripravili starši na skupini. Gostili smo Mojco Božič, ki nam je predstavila, kako ima vsak človek svojo energijo in kako delujemo različni tipi ljudi.

Maruša Erbežnik nam je predavala o pomenu ekološke hrane za naše zdravje, na koncu pa smo skupaj z otroki spili zelo zdrave sokove iz sadja in zelenjave. Zelo zanimivo pa je bilo, ko sta dve mami naših otrok pogumno pokazali svoje talente. Petra Mesarič je vodila delavnico izdelave adventnih venčkov, Sanja Gorše pa je pripra-

vila dve delavnici ličenja. Mame smo se zelo zabavale, ko smo lepile vejice na venčke in jih krasile z rožicami in pentljami. Bilo je tudi veliko smeha, ko smo si pulile obrvi in se ličile.

Ker se imamo tako čudovito v skupini, so to slišali tudi na televiziji, tako da smo se predstavili v oddaji Dobra ura z Bernardo na prvem programu slovenske televizije.

Celoletno druženje smo končali s piknikom naših družin, kjer smo zelo dobro jedli, se zabavali, igrali nogomet, plezali po igralih, se gugali, zapeli, zaplesali in tako nadaljevali odlično ozračje šolskega leta.

*Sabina Kovačič,
Tadejeva mami*

Mnenja mamic in očkov iz Podporne skupine:

Petra: Najprej naj povem, da je bila ustanovitev skupine za podporo staršem takoj pozitivno sprejeta, starši smo jo redno obiskovali in s tem se je izkazalo, da je nujno potrebna. Moja izkušnja pa je takale: od Tianinega rojstva sem pogrešala ljudi, ki bi bili pripravljeni prisluhniti mojim izkušnjam, občutkom, skrbem, ki bi iskreno razumeli in nam s tem pomagali spopadati se z življenjskimi preizkušnjami, a takih ljudi okoli nas ni bilo. Tudi bližnje sorodstvo nam ni bilo v tovrstno oporo in tako je še danes. Naši pogledi so preprosto popolnoma različni, da bi lahko od njih pričakovala razumen dialog. S prvim srečanjem skupine pa se je to povsem spremenilo, z možem sva se (predvsem jaz) zavedala, da nisva edina, da so naše izkušnje, občutki, skrbi podobni, da so ljudje, ki so pripravljeni prisluhniti in iskreno pomagati, svetovati, vsak dan okoli nas. Le nekdo nas je moral povezati in voditi. Zdaj sem predelala preteklost in jo pustila za seboj, s Tiano živimo veliko bolj zadovoljno, se veselimo prihodnosti in se zavedamo, da imamo okoli sebe ljudi, s katerimi smo povezani na prav poseben način. Ker smo povezani, nam je lažje, bolje. Sodelovanje z učitelji je bilo že prej dobro, odkar pa imamo na šoli skupino, se je celo izboljšalo, še bolj smo odprti drug do drugega.

Hermína: Podporni skupini za starše otrok v Zavodu Janeza Levca sem se pridružila pred kratkim in potrudila se bom, da prihodnjih srečanj ne bom zamudila, čeprav mi termin zaradi službe ne ustreza najbolj. Srečanja so čas prijetnega druženja in izmenjave informacij, ob tem pa se razvija pripadnost skupini, ki ima enake cilje in interese. Ker so srečanja v prostorih šole, kjer veliko časa preživljajo naši otroci, to krepí tudi povezanost s šolo. Naš skupni interes je dobro počutje naših otrok in bolj ko se poznamo, lažje sledimo temu cilju. Projekti, kot je delovanje podporne skupine, so glede tega zelo pomembni. Sabina, hvala in upam, da imaš še veliko energije in zamisli za nadaljevanje.

Majda: S podporno skupino sem izredno zadovoljna. Lahko se zelo sproščeno pogovarjamo. Vedno zvem kaj novega, izmenjujemo si veliko zanimivih informacij, predvsem pa se učimo ob izmenjavi izkušenj drug drugega. Lahko tudi zaupam, da ostane vse izrečeno v našem krogu in da informacije ne odteka. S šolo smo s tem še bolj povezani.

Andreja J.: Nad podporno skupino sem navdušena. Tu se seznanim z različnimi stvarmi. Pogovor je zelo pomemben. Si pa tudi nabere energijo kot nikjer drugje. Tudi sodelovanje z učitelji je zaradi skupine boljše. Le tako naprej!

Urška: Lani smo se bolj pogovarjali o čustvih, težavah z otroki, veliko smo jokali, je pa bil to tudi prostor, kjer smo to lahko sploh naredili, kajti pred drugimi smo navadno starši otrok s posebnimi potrebami močni. Letos pa je Sabina dodala tudi nove vsebine, ne le pogovor, ampak tudi masažo,

ples, izdelavo adventnih venčkov ... Veliko več se smejimo, manj govorimo o otrocih in več o nas samih. Smeh v tej skupini je res zdravilo!

Andreja S.: Podporna skupina mi je zelo všeč, ker zvem veliko informacij, še bolj pa mi je všeč druženje z ljudmi, ki imajo podobne težave. Občutek, da nisi sam na svetu. Želim si, da bi imela Sabina še dovolj energije, da bomo naslednje leto nadaljevali.

Sanja: Sem nadvse pozitivno presenečena, čeprav sem se bolj pozno pridružila skupini. Vse čestitke Sabini, da se je sploh spomnila, in ker tako dobro vodi skupino. Res prijetno ozračje, zanimive teme, izmenjava izkušenj in polje zaupanja.

Jagienka: Ko smo pred leti prišli na šolo, sem pričakovala, da taka skupina že obstaja, zato sem bila toliko bolj vesela, da je lansko šolsko leto v resnici tudi zaživela. Fino! Zelo je v redu že samo to, da si vzamemo vsak drugi četrtek dve uri časa zase.



Eva in njena mami

Luka



Tu lahko zaupaš, in šele ko poveš neko misel naglas, dobi svojo težo in veljavo, največkrat si šele takrat tudi priznaš. Želim si, da bi taka skupina še naprej obstajala in da bi imela Sabina še dovolj elana za nadaljevanje.

Jelka: Sodelavke mi prav zavidajo, ker imamo na naši šoli skupino. Prav veselim se vsakega drugega četrta. V lanskem šolskem letu smo veliko jokali, letos se pa toliko bolj smejimo. Še posebej mi je bilo všeč, ko smo se masirali. Zaradi podporne skupine sem boljši človek.

Tadeja: Na skupini se prav napolniš z energijo in vedno znova zbereš moči za naprej. Zame so predvsem pomembni stiki in ob druženju izmenjava izkušenj. Tudi učitelji so zaradi skupine bolj odprti.

Irena: Vsi v skupini imamo podobne težave. Zame je pomembna predvsem izmenjava izkušenj. Toliko koristnih nasvetov, kot sem jih dobila v tej skupini, mi ni dal noben zdravnik ali kakšen drug strokovnjak. Lahko si zaupamo težave. Smo zelo sproščeni, lahko tudi povsem brez sramu potočiš kakšno solzo. Tu sem lahko najbolj pristna in se lahko pokažem v vsej svoji ranljivosti in občutljivosti.



Julija: Podporna skupina mi pomeni vse. Prej niti približno nismo imeli takih stikov, življenje delim na čas pred skupino in na čas, odkar sodelujem v njej. Veliko znanja, modrosti ...

Jani: Skupina mi pomeni pravi otoček sprostitev po napornem delavnem dnevu. Ko začutiš druge, da se odprejo in da energija skupine steče, se v trenutku lahko odpreš tudi sam. Že samo biti v skupini, ne da bi karkoli pametnega povedal, mi veliko pomeni. Glede na to da sva s Sebastijanom kot moška v manjšini, mi izpovedi nežnejšega spola in predstavitev njegovih izkušenj vsakič odpirajo neki nov svet. Vsakokrat sem hvaležen tudi za kavo in

nekaj sladkega. Tudi učitelji so zaradi skupine bolj odprti.

Sebastijan: Na skupino hodim predvsem zaradi druženja. Prej je bilo moje življenje bolj črno, bolj sem zapletal in dramatiziral. Odkar hodim na skupino, pa je življenje svetlejšo in veliko lažje. Hvaležen sem tudi šoli, ker nam daje na voljo prostor in ker nas Beti vedno tako lepo pričaka. Hvaležen za dobro kavico in največkrat tudi za sladko pogostitev, kar organizira naš nežnejši spol. V glavnem: uživam.

Foto: Tanja Šoštarč Tasič

TEŽKO JE USKLADITI OBVEZNOSTI MED SLUŽBO, ŠOLO IN DOMOM

Življenje družine, v kateri je oseba z motnjami, je tek na dolge proge z majhnimi koraki. Nič se ne zgodi z danes na jutri. Dnevi se začenjajo zgodaj zjutraj in končajo pozno zvečer.

Na prvi pogled smo navadna štiričlanska družina. Hčerkinе motnje niso vidne navzven, saj je otrok z avtizmom in žariščno epilepsijo. Če pa nas malo opazuješ, pa kaj hitro spoznaš, da ni vse tako, kot bi moralo biti. Hčerka stalno ponavlja odseke iz raznih risank ali pa urnik, ki bo sledil, ko jo kaj vprašaš, pa vprašanje ponovi za teboj ...

Začetki so bili zelo težki. Ko nam je doktor otolaringolog na pregledu dejal, da otrok normalno sliši in ima verjetno duševno motnjo avtizem, sploh nismo vedeli, kaj je to in kaj pomeni. Tedaj je bila to bolezen, za katero je zbolel povprečno vsak petstoti otrok. Srečali smo se z boleznijo, ki je imela veliko neznank, negotovosti. Informacij je bilo malo. Veliko smo prebrali člankov na spletu, se udeleževali raznih seminarjev za starše in otroke in poskušali z mnogimi terapijami, ki nam jih je predpisala zdravnica: delovna terapija, logoped, specialni pedagog, psiholog ... Potrkali smo na številna vrata. V tistem času sem odkrila knjigo dr. Davida Pattersona Avtizem. Kako najti pot iz tega blodnjaka. Tako smo se posvetili tudi zdravi prehrani in dodajanjem vitaminskih pripravkov. Ta terapija je hčerki zelo pomagala, tako da še danes vztrajamo, to je že deveto leto. Dokler nisi soočen z otrokom z

motnjami, to zelo težko razumeš. Kar je nam samoumevno, je treba take osebe naučiti in pripraviti povsem drugače. Urnik je s zelo natrpan, sodeluje vsa družina.

Resne težave so se začele v šoli s prilagojenim programom. Hčerki ni uspelo slediti učnemu načrtu. Vsak mesec smo imeli govornilne ure, težave pa so se samo stopnjevale. Od jutra do večera se je vse vrtelo okoli šole, pouka, doma, domače naloge. Deklica je bila razdražena, slabo je spala, bila je utrujena, vse je šlo narobe in posledično smo bili vsi izčrpani, neprespani, razdražljivi in na koncu smo sklenili, da naredimo temu konec. Odločili smo se, da bo hčerka dopoldan obiskovala pouk, popoldan pa bomo imeli sproščene ure v naravi, ogledali si bomo poljubne risanke, se družili. Stanje se je zboljšalo, vendar smo hčerko vseeno prešolali, saj je bil program zanjo pretežak.

Ko je bila deklīca stara devet let, so se začeli pojavljati kolapsi in pozneje je dobila še diagnozo žariščna epilepsija. Tisto leto sem se odločila, da bom podala vlogo za skrajšan delovni čas z osem ur na šest. Tako je že peto leto.

Vsako leto se udeležimo kakega seminarja, kjer izvemo kaj novega, se kaj novega naučimo, si izmenjamo izkušnje. Včlanjeni smo v Sožitje Mengeš. V šoli poteka podpornā skupina za starše. Navadno se družimo mame, kdaj imamo določeno temo, kdaj kaj ustvarimo, kdaj pa popijemo kavo

in poklepetamo.

Za našo družino je najpomembnejše, da hčerka pridobi čim več znanja in spretnosti, ki jih bo potrebovala v življenju. Radi bi je naučili samostojnosti. Zavedamo se, da to verjetno ne bo mogoče, ampak upanje umre zadnje.

Deklica se vsako leto udeleži takega tabora, kjer spozna nove ljudi, okolje, drugi člani družine pa si tedaj vzamemo čas zase. Vsako leto hčerko tudi kaj naučimo, to so malenkosti, na katere smo vsi zelo ponosni na primer letos jo je brat naučil uporabljati prestave na kolesu.

Na tej poti velikokrat že obupaš, saj se trud, ki ga nameni vsa družina, pokaže šele čez mesece, tudi leto ... Veliko je usklajevanja med službo, šolo, domom, obveznostmi. V

vsej tej naglici starši velikokrat pozabimo na sebe, na svoje konjičke in želje. Včasih si je treba vzeti čas samo zase. Veliko časa in energije posvetimo otroku z motnjami.

V vseh teh letih se je veliko spremenilo, predvsem se o avtizmu veliko govori, tako da se stvari zboljšujejo. Družba je bolj ozaveščena. Starši še vedno pogrešamo boljši prijem pri obravnavi otrok z motnjami. Nekaj je, kar je napisano, drugo pa je življenje s tako osebo.

Ne glede na vse težave in prepreke pa ti tak otrok prinese veliko lepega in ob njem spoznaš, katere vrednote so v življenju najpomembnejše.

Nataša Potokar

STARŠI OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI SMO ZAZNAMOVANI

Otroštvo je čas, v katerem se otrok uči in razvija v svojem lastnem tempu. Hitreje ni nujno bolje (po Magdi Gerber). To še posebej vemo starši otrok s posebnimi potrebami. Naši otroci se razvijajo v svojem tempu, počasi ali še bolj počasi.

Ko se ti zgodi otrok s posebnimi potrebami, se ti sesuje svet. To se lahko zgodi že med nosečnostjo, ob rojstvu ali pozneje v otroštvu. Človek se boji drugačnosti, pa naj bo to drugačno razmišljanje, drugačna vera, barva kože, telesne in duševne značilnosti, odstopajoč razvoj, zdravje.

Starši otrok s posebnimi potrebami smo za-

znamovani. Okolica in družba nas pogosto celo izločita. Izgubiš pravico do vključevanja v družbo, kot da si bitje z drugega planeta. Ne razpolagaš več s svojim časom, izbirati moraš dejavnosti, pri katerih je tvoj otrok dovolj varen, izgubiš prijatelje. Ostane ti le nekaj posameznikov, starši, stari starši, mogoče sorojenec ali zelo dober prijatelj, ki vsaj približno razumejo, kaj se dogaja in ti priskočijo na pomoč. Vzgojiti moraš sebe in vzgajati ljudi, ki ti pomagajo pri spoprijemanju s težavami. Imeti moraš srečo, da na svoji poti srečaš strokovnjake, ki ti pomagajo pri iskanju in postavljanju otrokove

prave diagnoze, strokovnjake, ki jim nisi le številka za doseg ciljev, ki so sami sebi namen. V tem procesu smo starši na žalost pogosto pozabljeni. Nihče nam ne posveča dovolj pozornosti. Večina nas odpravi z besedami: »Gospa, vztrajajte, le tako bo vaš otrok napredoval.« Kako vztrajati, pa ne znajo ali nočejo povedati. Ko se prebiješ do otrokove diagnoze, padeš v vrtinec izobraževanja, kajti neznanje, neinformiranost ali pomanjkanje zanimanja niso prav dobra popotnica za naše otroke.

Za delo z našimi otroki mora biti pedagoško in drugo osebje posebej usposobljeno. Potrebujejo dovolj empatije, umirjene prijeme, učenje brez tekmovalnosti in zbiranja točk za napredovanje. Sreča za naše otroke so srčni, predani, domiselni vzgojitelji in učitelji, ki si na svoji poti vzamejo čas tudi za nas starše in nam prisluhnejo.

Delodajalci so zgodba zase. In sodelavci tudi. Ne pričakujem, da se bo zaradi mojega otroka svet vrtel okrog mene, toda izjave v smislu: »Blagor tebi, ki lahko napoveš bolniško odsotnost vnaprej, ko greš z otrokom

na pregled k specialistu,« zadenejo kot posmeh. Mi vemo, da je obiskov pri zdravnikih ali v drugih ustanovah na pretek. Tudi odsotnosti z dela je zaradi bolezni ali nege otroka več kot pri večini drugih. Tudi dodatni dnevi dopusta, ki jih dobimo z odločbo, so pri sodelavcih včasih sprejeti z zavistjo. A marsičesa ne vedo.

Ne vedo, da si kljub zahtevni službi na delovnem mestu spočijem, da je doma moje delo zahtevnejše, pogosto bolj stresno kot v službi. Ni preprosto vztrajati pri učenju otroka, da sedi za mizo, da je sam, da si sam umiva zobe, da si zaveže čevlje. Učenje ne traja dan ali dva. Nekateri stvari se uči pol leta, celo leto. Morda več let ne vidiš napredka, dvomiš vase in v svojega otroka, v metode, ki jih uporabljaš, v okolico, v kateri živiš, in v ljudi, ki ti stojijo ob strani in ti pomagajo. A potem se lepega dne zgodi čudež, tvoj otrok si zaveže čevlje in odpre se ti ves svet.

Mali koraki štejejo in se seštevajo.

Helena, Urbanova mama

Z razstave Mostra



RAZUMETI IN SPREJETI SVOJEGA OTROKA

Irmina mama gospa Anica Štancar ima tako lepo pisavo, da smo se odločili del njenega prispevka objaviti kar v rokopisu. Takole piše:

Velika sreča za mlado družino je medsebojna ljubezen in spoštovanje; če se jima pa pridruži in oplemeniti življenje zdrav otrok, je sreča nepopisna. Nekaterim družinam pa se je žal potil otrok z motnjo v duševnem razvoju. Pred več kot petdesetimi leti se mi dosti vedelo in govorilo, kako živijo družine s takim otrokom. Ni bilo podvetovalnic, ne društev, kamor bi se takšne družine zatekale po pomoč. Njihovi drugačni otroci so težko živeli ali celo le vegetirali, sededa odvisno od stopnje prizadetosti. Še tako skrbni starši nismo bili samo nevedčji in nemočni, kako ravnati s takim otrokom? Šeasoma se je situacija spremenila in skrb za osebe s posebnimi potrebami je postala v njihov sket in začela so se ustanavljati društva za pomoč osebam s posebnimi potrebami. Veliko let sem potrebovala, da sem do potankosti razumela in sprejela svojo edino hčerko Irmo.

Z RAZSTAVE MOSTRA

Foto: Tanja Šoštarich Tasič



DORNAVA NEKOČ IN DANES

Zavod za usposabljanje, delo in varstvo dr. Marijana Borštnarja Dornava – ZUDV Dornava – je socialnovarstveni zavod za usposabljanje. Ustanovljen je bil 1. oktobra 1953 z odločbo Izvršnega sveta Ljudske skupščine Slovenije. Poimenovali so ga Dom za duševno defektno mladino v Dornavi pri Ptujju.

Petnajst dni po ustanovitvi so v prostore starega dvorca naselili 67 oseb iz zavoda v Hrastovcu, da bi tam živele in se usposabljele, »ker niso bile sposobne za redno šolanje«. Tako se je začelo življenje in delo v domu. Zaposleni še niso poznali otrok, rekli so jim »duševno defektni«, vendar so vedeli, da potrebujejo ljubezen in več pomoči kot drugi.

Pozitivna drža vodstva zavoda do pomoči

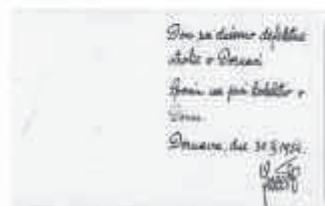
potrebnih otrok in čuječnost delavcev, ki je bila prežeta s takratno usmeritvijo, da je družba dolžna pomagati in skrbeti za tiste, ki sami zase ne morejo, je zadoščala, da se je začelo humano poslanstvo.

Prvi ravnatelj doma je bil dr. Marijan Borštnar, specialist psihiater. To nalogo je opravljal kot honorarni ravnatelj. Redno se je ukvarjal s pedagoškim in znanstvenim delom kot docent, profesor in dekan Medicinske fakultete v Ljubljani. Bil je velik humanist in entuziast. Med svojim strokovnim delom je veliko prispeval k razvoju skrbi za duševno prizadete.

Leta 1962 so z odločbo Občinskega ljudskega odbora Ptuj zavod preimenovali v Mladinski zaščitni dom Dornava. Leta 1965 je nenadna smrt ustavila življenje profesorja



ZAPOSLENI 1954. PRVI KOLEKTIV
DOMA



Na podlagi 7. in 11. člena temeljnega zakona o finančno samostojnih zavodih (Uradni list SRS, št. 51-426/53) izdaja Izvršni svet Ljudske skupščine RS

IZ O S T A V

O ustanovitvi Doma za duševno defektne mladino v Dornavi pri Ptujju

1

Ustanovi se Dom za duševno defektne mladino v Dornavi pri Ptujju kot skrajševalni finančno samostojni zavod.

Sedež doma je v Dornavi pri Ptujju.

2

Dom za duševno defektne mladino v Dornavi pri Ptujju oskrbuje in vzreja duševno defektne otroke in mladino s občinja Ljudske republike Slovenije.

KOPPIJA DELA ODLOČBE O
USTANOVITVI

Marijana Borštnarja, ravnatelj zavoda. Zavod je ostal brez človeka, ki je bil nepogrešljiv pri njegovi ustanovitvi, snovanju razvoja in strokovnem vodenju. Na žalni seji 3. novembra 1965 je svet zavoda sprejel sklep, da se Mladinski zaščitni dom Dornava poimenuje po pokojnem ravnatelju. Sklep je začel veljati 1. novembra 1967. Število uporabnikov zavoda je z leti stalno narasčalo. Povečevalo se je tudi število delavcev. Konec osemdesetih let je bilo v zavodu 320 uporabnikov; vsi so bili v institucionalnem varstvu in so živeli na 2200 kvadratnih metrov bivanjske površine. Prostorska stiska v zavodu je bila največja ovira za razvoj potrebnih programov glede na potrebe uporabnikov. Takratna država v izteku je zmogla še toliko moči, da je zgradila v Dornavi nove prostore za 180 otrok in mladostnikov, ki so se izselili iz graščine jeseni leta 1990.

To je omogočilo za otroke in mladostnike

nove razvojne možnosti in boljše delovne razmere za delavce. V dornavskem dvorcu je ostalo 140 odraslih uporabnikov, starejših od 18 let. Njihova vrnitev domov ni bila mogoča. Približno tretjina je bila vključena v varstveno-delovni center, ki je že deloval v zavodu, ostali pa so bili v institucionalni obravnavi odraslih – vsi še vedno v slabih prostorskih in programskih razmerah. S koncem devetdesetih let prejšnjega stoletja so se začele priprave tudi za izselitev odraslih uporabnikov iz dornavske graščine. Izseljeni so bili leta 2002; 110 uporabnikov se je preselilo v zanje zgrajene nove prostore v Dornavi, 30 pa se jih je vselilo v stanovanja na Ptujju in Dornavi. Tako se je končala leto dni manj kot polstoletna zgodovina zavoda, ki je bila najbolj označena z azilskim življenjem in stalnim hrepenenjem po izselitvi iz teh pogojev. (Rosić, 2003)

Zmogljivost zavoda je 410 mest in je na-

menjena institucionalni in dnevni obravnavi. V zavodu je zaposlenih skoraj 400 delavcev. Zavod ima na voljo 12.500 kvadratnih metrov neto prostorskih površin, ki so razporejene na štirih različnih lokacijah (Dornava, Ptuj, Maribor in Ormož). Skupne zunanje površine zavoda znašajo 7,5 hektarja.

*Damjana Lah,
Tatjana Mar Vrtič,
Polona Žalar*



SEMINAR BABIC IN DEDKOV

Spet smo se zbrali babice in dedki vnukov s posebnimi potrebami, tokrat v Termah Zreče. Tam nas je pričakala vodja programa naša gospa Marija Bačič.

Kot vsako leto smo tudi tokrat težko pričakovali srečanje naše skupine tudi v pričakovanju, kdo od novih se nam bo pridružil. Kajti vsako leto si želimo, da bi se naša skupina povečala z novimi udeleženci. Ker so naši seminarji zelo dobri, želimo, da bi jih doživelo veliko babic in dedkov in uživalo v druženju pravih prijateljev.

Že prvi večer smo preživeli lep večer ob prijatem druženju. Besed, objemov, lepih zgodb o ljubljenih vnukih seveda ni zmanjkalo. Trajalo je pozno v noč.

Zjutraj smo se po dobrem zajtrku odpravili v prelepi Šentjur, kjer smo si ogledali varstveno-delovni center. Po prijaznem sprejemu in nagovoru direktorja Centra smo si ogledali delavnice, kjer so zaposlene osebe z motnjami v duševnem razvoju. Pridno delajo in ustvarjajo zelo veliko lepih izdelkov, ki jih tudi prodajajo. Tudi pogostili so nas in z uporabniki smo se veliko družili in pogovarjali. Po ogledu smo se peš odpravili po lepem mestu do Muzeja Ipavčeva hiše v Šentjurju. Predstavljeno nam je bilo življenje in delo skladateljev in zdravnikov bratov Ipavec. Ob pripovedovanju turistične vodnice Barbare smo uživali ob zgodbah in pomembnih zgodovinskih dogodkih, tako da nam je čas hitro minil. V odlični gostilni smo si privoščili še dobro kosilo in se zadovoljni odpeljali nazaj v hotel. Do večera smo imeli čas za počitek, plavanje ali klepet. Po večerji smo se udeležili predavanja, ki ga je pripravila gospa Marija Bačič, in sicer o Zakonu o osebni asistenci po dopolnjenem os-

emnajstem letu starosti oseb s posebnimi potrebami. Dobili smo veliko koristnih informacij, ki jih prinaša ta zakon.

V soboto smo z veseljem pričakali gospo Vero Resnik, prof. defektologije, ki nam je predavala o spolni vzgoji in odraščanju oseb s posebnimi potrebami. Bilo je zelo zanimivo in poučno. Popoldan smo imeli prosto. Nekateri smo se šli kopat v bazen, drugi na sprehod po čudoviti naravi, nekateri pa so se odpravili po svoje in tudi k počitku. Po večerji je spet sledilo druženje z gospo Marijo. Tema pogovora je bila Skrivnosti srečnih družin. V delavnici smo uživali, se tudi nasmejali in se še bolje spoznali. Pogovori so bili zelo zanimivi, saj smo si izmenjali veliko osebnih izkušenj na temo partnerstva in se še bolj povezali.

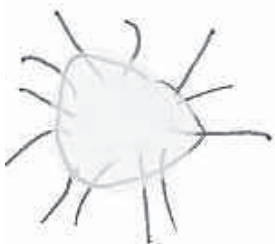
Prehitro je prišla nedelja, ko smo se morali posloviti. Obljubili smo si, da se prihodnje leto spet srečamo, saj vedno znova ugotavljamo, kako nam je skupaj lepo. Sprostim se, veselimo se, marsikaj si zaupamo in se tako bogatimo. Skratka, lepo nam je in imamo se radi.

Zelo bomo veseli novih članov.

Babice in dedki, pridružite se nam! Mladi starši, omogočite ta seminar svojim staršem, napotite jih na ta zelo kakovosten seminar, ki bo tudi njim prinesel veliko koristnega pri razumevanju vaših otrok in njihovih vnukov.

Letos smo z veseljem sprejeli novi par, ki se je seminarja udeležil prvič, in z njim stkali novo prijateljstvo.

Posebna zahvala za druženje, organizacijo in odlično vodenje pa gre naši dolgoletni vodji programa, gospe Mariji Bačič.



In za konec še pesmica:

Skupaj se smejimo in veselimo,
včasih tudi kakšno solzico spustimo.

To smo mi – babice in dedki vsi,
pidružite se nam tudi vi.

Pridite novi člani,
lepo vam bo z nami.

*V imenu babic in dedkov otrok s posebnimi
potrebami Jana Gorše,
babica Matica (štirinajst let, avtizem)*

VSEŽIVLJENJSKO UČENJE BOHINJ 2019

Zakaj si okostnjak ne upa skočiti z Bohinjskega mostu? Zato ker nima jajc!« To je bila uvodna izmed mnogih šal, ki smo si jih pripovedovali okoli tabornega ognja. Navkljub zelo vlažnemu vremenu nam ga je uspelo zakuriti. Potem smo v sorazmerni tišini opazovali varuhe ognja, kako se trudijo z nalaganjem vejic in pihanjem v žerjavico ohraniti ogenjček pri življenju. Potrpežljivo smo počakali plamen, da je dovolj narasel in nam vsem razsvetlil obraze. In v tem trenutku je Marijan (gospod Marijan Lačen – vodja tabora) začel »uradni« del programa. Vsaka skupina je morala prej pripraviti dve točki za popestritev noči. Tako smo plesali, poslušali šale, zanimive zgodbe, si na palici pekli priboljške, največ pa smo prepevali vsem znane pesmi z našega lokalnega okolja, iz katerega smo izvirali. Skupaj smo se našli Štajerci iz Maribora (Maribor! Šampion!), Štajerci iz Savinjske doline, G(h)oričani, Dolenjci (Novo mesto),

Gorenjci (Kranj) in Ljubljčanji z Belokranjko na čelu.

DJ Jan in Čuki

Vsako jutro ob pol osmih smo se v krogu zbrali ob obali jezera pri telovadbi, ki jo je vsakič vodil drug spremljevalec. Po telovadbi smo z Marijanom naredili evalvacijo prejšnjega dne in obnovili načrt za tisti dan. Sledil je zajtrk s kavico. Do kosila ob enih smo imeli dopoldanske dejavnosti, po počitku od pol štirih do večerje ob sedmih pa popoldanske dejavnosti. In zvečer? Glede na tempo in intenzivnost dogajanja bi človek pričakoval, da bodo po večerji vsi popadali v postelje. Zmota. Po spoznavnem večeru, na katerem smo se malce sramežljivo in prikupno nerodno predstavljali drug drugemu, je sledila zabava s plesom, zanjo je poskrbel DJ Jan. Na vsesplošno žalost smo morali končati že ob desetih zaradi uvidevnosti do drugih gostov Hostla pod Voglom.



Led je bil prebit. Še bolj smo ga prebijali naslednji večer. Na našo srečo so imeli v bližnji Stari Fužini občinski praznik ob rekonstrukciji ceste skozi vas, in v ta namen so povabili Čuke! Mi pa smo se povabili kar sami. Peli in plesali smo do konca ter se nato skozi noč z lučkami v rokah sprehodili nazaj do hostla.

Kamniti in goreči možicljji

Zaradi muhavosti vremena smo malce prilagajali program in se na Vogel podali že drugi dan. Peš smo prišli do spodnje postaje gondole in že na poti do tja je bilo nekaterih strah zaprtih prostorov in višine. Potem ko smo se z drugimi turisti kot sardele natrpali v veliko kabino, za strah ni ostalo kaj dosti prostora. Zgoraj med oblaki in čudovitim razgledom smo uravnoteženo osvojili dva vrhova: znanstvenega (meteorološka postaja) in verskega (križ). Na poti do prvega

smo naleteli na skupino »možicljjev«. Ta čudna in napol pravljica bitja so skulpture (stolpiči), sestavljene iz kamnov različnih velikosti. Kamen na kamen možicelj. Navadno jih popotniki postavljajo na pomembnih križiščih kot markacije, da se ne zgubijo. Kot kažipote so jih uporabljale že stare kulture od Andov do Tibeta. A v tem primeru je šlo za pravo množično zborovanje, kot da bi si imeli toliko povedati. In na vrhu so morali nekaj povedati predvsem tisti, ki v življenju še niso stali na višji točki. Ti so bili deležni krsta, s pohodno palico po zadnjici. Tako malo po dolgem in malo počez.

Ko je Boh delil zemljo

Ko se človek odloči, da bo obiskal kak večji slap, lahko pričakuje, da bo malce moker. In naš izlet na slap Savico, ki se je začel z retro modrim avtobusom, je presegel vsa pričakovanja. Deležni smo bili pristnega angleškega vremena. Pralo nas je vso pot

gor in večino poti nazaj. V hišici s spominki smo pokupili vse pelerine – najprej so pošle rdeče. Ampak to ni zmotilo dobrega razpoloženja, saj smo veliko prepevali in skakali po lužah. Po prihodu do jezera smo se vkrcali na ladjico, ki nas je pripeljala prav do našega pomola. Sredi deževnega jezera smo poslušali legendo o nastanku Bohinja, ki gre nekako takole: Bog je delil ljudem zemljo, in ko je končal, je ugotovil, da je pozabil na skupinico, ki je bila tiho in se ni prerivala kot drugi. Ker so bili ljudje v njej skromni in potrpežljivi, so se mu zasmilili, zato se je odločil, da jim bo dal najlepši kos ozemlja, ki ga je sicer hranil zase. Reče se

mu Bohinj, ker tukaj Bogu pravijo »Boh«.

Adrenalin

Vedno nasmejani in energetični inštruktorji hostla so nam pomagali, da smo se uspešno stlačili v neoprenasta oblačila, rešilne jopiče in čelade. Vesla v roke in pogumno, sprva po jezeru in nato po Savi Bohinjski navzdol. Dobili smo natančna navodila kako in kaj, a kljub temu smo nekateri pogosto odtavali kar po svoje. Prava akcija se je začela, ko smo zapustili jezero in se spustili po reki, po brzicah. Nekatere je sprva razžiral dvom in strah. Je strmo? Mogoče preveč deroče? Bom zmogel? Dokler ne poskusiš,



ne boš nikoli zvedel. Ko smo drveli po prvih brzicah, zmagali v vodnih »vojnah« in skakali z več metrov visokega klifa v globok tolmun, smo pozabili na strah, dvom in nezaupanje. Vse to je splavalo naprej po vodi, vse do Črnega morja. Medtem ko je ena skupina preskušala meje svojih sposobnosti, je druga na plaži testirala kajake, kanuje in supe (deske, na katerih sediš, klečiš ali stojiš in veslaš). Nekateri pa so preprosto plavali ali se sončili na brisači. Karkoli te osrečuje. Iz vodoravnega položaja v navpičnega. Adrenalin z brzic in tolmunov smo uspešno prenesli na steno. Trdno smo pripeli varnostne pasove, si natakneli čelade, zategnili vezalke in se spoprijeli z razpokami, previsi, vdolbinami. Nekateri vse do vrha, drugi nekaj metrov, a vsi smo bili zmagovalci.

Triatlon in okostnjak

Medtem ko je na jezeru potekal triatlon in so se tekmovalci za začetek spopadli s kajaki in supi, smo mi vse to opazovali s sedežev naših koles. Mirno smo kolesarili v koloni po uradni trasi tekmovanja, vse do Bohinjske Bistrice in še malo. Teka si ravno nismo organizirali, smo si pa omislili še pot okoli jezera. Vseh trinajst kilometrov nam je uspelo prehoditi brez omembe vrednih žrtev s postankom v prijetno ohlajeni cerkvi sv. Janeza Krstnika. Tako smo po svoje opravili triatlon, sicer ne vse v enem dnevu – vendar kljub temu, spoštovanja vredno. Še več, mi se nismo zadovoljili samo s tremi disciplinami. Popularnost so zagotovo najbolj pridobili skoki v vodo. S supom do bližnjega pomola, vzpon na pomol in skok na noge. Bravo! Bi še? Torej, še enkrat ponovimo. Zakaj si okostnjak ne upa skočiti s pomola v Bohinjsko jezero? Ker nima jajc!

Rok Germavc



KAKO NAM RAČUNALNIK LAHKO POMAGA IN NA KAJ MORAMO BITI POZORNI

Računalnik in telefon sta več kot samo pripomočka za zabavo. Skupaj s prijatelji iz Centra za usposabljanje, delo in varstvo Draga smo na računalniškem tečaju spoznali, kako si s spletom lahko pomagamo v vsakodnevem življenju.

Program za tečaj je nastal v sklopu projekta ACCESS. Tečaj so imeli tudi prijatelji na Švedskem in Madžarskem. ACCESS je mednarodni projekt, ki osebam s posebnimi potrebami pomaga do novega znanja angleščine, računalništva in varnosti na internetu. Poglavitni namen je izboljšanje socialnih spretnosti in iskanje zaposlitve.

Telefoni in računalniki so dobri pomočniki, s katerimi lahko poiščemo veliko stvari. Lahko nas zbudijo ob želenem času (budilka). Spomnijo nas, kaj nas čaka tega dne (opomnik). Dajo nam zamisel za kosilo (Kitchen Stories). Omogočajo nam nakup po spletu (spletno nakupovanje). Pokažejo nam, kje je iskana stavba (zemljevidi Google), kdaj nas čaka naslednji avtobus za Ljubljano (aplikacija LPP) in še in še.

Po spletu se lahko povezujemo s prijatelji na družabnih omrežjih (Snapchat, Facebook, Twitter). Lahko pogledamo najnovejši film. Preberemo vse novice o znanem igralcu ali poslušamo novo pesem priljubljenega pevca (YouTube). Poiščemo lahko, kdo je zmagal na nogometni tekmi (Google).

GREMO PEŠ DO AVTOBUSNE POSTAJE IG



Basic IT



I live in

Ljubljana.

Na spletu lahko spoznamo nove prijatelje iz tujine, s katerimi se lahko pogovarjamo, če govorimo isti jezik. Angleščina je eden od jezikov, ki se ga uči veliko ljudi po svetu. Lahko si pomagamo s prevajalnikom Google, z njim prevajamo stavke v slovenščino ali angleščino. S prijatelji iz Madžarske in Švedske smo se pogovarjali v angleščini in pri tem uporabljali aplikacijo Facebooka Messenger skupine ACCESS.



Internet je zabaven in koristen vir informacij. Prinaša pa tudi veliko nevarnosti. Na tečaju smo se naučili, kako se zaščitimo z gesli, kaj lahko objavljamo in česa ne, in koga prosimo za pomoč, če se ne počutimo varni pri uporabi spletnih omrežij.

Skupaj smo se zabavali in se naučili uporabnih in zanimivih stvari. Naredili smo film o Internetni varnostnici, pripravili zabavne predstavitve (v programu PowerPoint), šli na izlet s prstom po zemljevidu in se imeli lepo.

Ali bi se nam pridružil na naslednjem tečaju?

Pojdi na spletno stran CUDV Draga (<https://www.center-db.si/>) in nam piši.

*Avtorji članka: Hana, Blaž, Žan in drugi udeleženci
tečaja ACCESS skupaj s projektno skupino
ACCESS – učitelji Silvom, Andrejem, Simonom in
Natašo iz CUDV Draga, Ig*

NASVETI PRI UPORABI RAČUNALNIKA, TELEFONA ALI TABLICE :

1 GESLO JE SKRIVNOST.



**2 NE OBJAVLJAJ IMENA, PRIIMKA,
TELEFONSKE ŠTEVILKE.**



**3 VSE KAR DELAŠ NA INTERNETU,
VIDIJO DRUGI LJUDJE.**



**4 ODPIRAJ SPOROČILA LJUDI, KI
JIH POZNAŠ.**



5 SREČUJ SE Z LJUDMI, KI JIH POZNAŠ.



Izlet društva Sožitje Rinica

V soboto, 22. junija, smo imeli izlet. Pot nas je vodila mimo Šmarja Sap, kjer smo se ustavili na prvi jutranji kavici. Ko smo se okrepčali, smo pot nadaljevali do romarske cerkve na Zaplazu. Ogledali smo si čudovite mozaike patra Rupnika. Ker je začelo deževati, smo posedli pod lipo in prisluhnili naši vodnici. Nato smo si ogledali Marijin studenec, ki ga ljudje navadno imenujejo »žegnani studenec«. Vodi pripisujejo zdravilno moč še zlasti za očne bolezni. V Deželi kozolcev smo si ogledali muzej na prostem, kjer imajo razstavljenih sedemnajst kozolcev iz vse Slovenije. Najstarejši kozolec je krit s slamo. Vodnica nam je pripovedovala,

kako je kmet včasih sušil seno. Tudi iz naših krajev izhajajo ostrnice, predhodnice kozolca.

V Mokronogu smo imeli kosilo, nato pa smo pot nadaljevali do vasi Gomila. Tam imajo mini živalski vrt. Lastnik nas je popeljal po ranču. Videli smo kamelo, risa, zajce, emuje, prepelice, osličke, petelina, kokoši, vietnamskega prašička in še druge živali. Imajo tudi veliko igral za otroke. Domov smo se vračali mimo Žužemberka, Dvora, Kočevja, Ribnice. Naš izlet je vodila gospa Ajda Kljun. Lepo se ji zahvaljujemo za lep izlet.

Tomaž Košir,

uporabnik Varstveno-delovnega centra Ribnica

Glasbeno-pevski tabor v Izoli

Tretji teden v juliju smo se z Aljošo, Rokom, Vasjo in spremljevalkama Marizo in Rožico odpeljali kot člani Medobčinskega društva Sožitje Nova Gorica na Glasbeno pevski tabor v Izolo. Tam smo spoznali nove prijatelje iz drugih društev in našo vodjo koordinatorko Majo. Na klarinetu nam je zaigrala glasbo iz filma Titanik. Vsako dopoldne smo se udeležili delavnice, na kateri smo igrali na različne ritmične instrumente in izdelovali ročna glasbila. Maja pa nam je tudi pokazala, kako se pravilno diha.

Vreme je bilo lepo, zato smo se lahko pred kosilom odpravili na plažo. Ker je bilo morje toplo in čisto, sem spremljevalki Marizi z veseljem pokazal, kako dobro plavam. V senci nam je bilo prijetno, a postali smo lačni. Komaj smo čakali, da nam postrežejo z obilnim in slastnim opoldanskim obrokom. Siti in utrujeni smo odšli k počitku. V sobi sta

bila z menoj Aljoša in spremljevalka Mariza, v drugi pa so bili Rok, Vasja in spremljevalka Rožica. Popoldan smo si popestrili z igranjem na glasbene palice in zvončke, z družabnimi igrami in vožnjo z vlakcem. Radovedni smo ogledovali stojnice in izbirali spominke za domov. Prijetno so nas presenetili prodajalci, ki so nam znižali ceno. Z zanimanjem smo zvečer poslušali koncert Lee Sirk s talenti, spremljali nastop folklornih skupin in si privoščili napitke s sladoledom. Uživali smo na Karaokah in našem Pokaži kaj znaš, kjer je Vasja zapel Dan ljubezni, jaz pa tri dalmatinske pesmi.

Najbolj sem se razveselil, ko me je Maja pohvalila za odlično petje in plavanje, pa tudi, da dobro plešem, igram na glasbene palice in izdelam glasbilo. Zadnji dan smo se poslovili od prijateljev in se zadovoljni ter polni lepih vtisov odpeljali domov.

Saša Šuligoj, uporabnik Varstveno-delovnega centra Nova Gorica

Novice iz Zveze Sožitje

direktorica: Mateja De Reya



Poletje se je poslovilo, to pomeni, da so se končali tudi vsi večji nacionalni programi Zveze Sožitje. Čakajo nas še **evalvacije teh programov**, na katerih bomo skupaj pregledali vsebino in način izvedbe ter skupaj z izvajalci ugotavljali, kje in kako je mogoče programe izboljšati in nadgraditi. Zadnja leta opažamo, da se krepijo družinski programi, s čimer smo zelo zadovoljni. Družinski programi so namreč tisti, s katerimi smo na Zvezi pred več kot petdesetimi leti začeli. Zaradi vsesplošnega staranja prebivalstva se seveda krepijo programi Ohranjanje psihofizičnega zdravja družin, v katerih je večina udeležencev starejša. Veseli pa nas, da so vedno bolj navzoče tudi mlajše družine v zanje bolj prilagojenih programih (Štiriletni cikel, tematski vikend seminarji). Tudi program za sorojence je na naše veliko veselje vsako leto bolje zaseden in udeleženci so tudi čez leto v stiku, kar nas še posebno veseli.

Poletje 2019 pa ni bilo prav nič drugačno, kot so druga poletja, vsaj kar zadeva sprejemanje različnih zakonov. Navadili smo se že, da javne obravnave zakonov potekajo v poletnih mesecih, ko je večina ljudi na dopustih. Najprej je povzročil nemalo prahu poletni predlog spremembe **Zakona o osebni asistenci**, ki naj bi zelo omejeval izvajalce osebne asistenc. Predvsem smo bili zgroženi nad predlogom, da osebni asistenti ne bi mogli biti več starši in sorodniki. K predlogu sprememb smo napisali pripombe ter se o tem pogovarjali s pristojnimi na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Predlog sprememb je bil v času javne obravnave umaknjen iz nje. To je za zdaj dobro, vendar moramo biti tudi vnaprej neizmerno pozorni na predloge kakršnih koli sprememb, saj je umaknjen predlog pokazal, v katero smer sprememb razmišljajo na ministrstvu.

V poletnih in zgodnjejesenskih mesecih pa so bili **v javni obravnavi še**: Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, predlagane so bile nove prostorske tehnične smernice za zdravstvene objekte in predlog zakona o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami.

Podopustniški čas je bil zaznamovan tudi **z obiskom pri ministrici za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter različnih poslanskih skupin v parlamentu**. Sestanek z ministrico Ksenijo Klampfer je bil 17. septembra. Na sestanku smo opozorili predvsem na neprimerno umestitev instituta družinskega pomočnika v našo zakonodajo, še posebno v primerjavi z drugimi oblikami skrbi za najtežje invalide (osebna asistenca, institucionalno varstvo). Opozorili smo tudi na prepočasno izvajanje pilotskega projekta, ki bi moral nakazati smernice za delovanje podpornih storitev do leta 2022 (bivanje s podporo, vseživljenjsko učenje, usposabljanje za življenje in delo ter programe za starostnike) ter na problematiko skrbi za osebe z motnjami v duševnem razvoju, ki imajo pridružene še dodatne motnje (dvojne diagnoze). S podobnimi vsebinami smo seznanili tudi vse poslanske skupine v parlamentu.

Desetega septembra smo v Ljubljani skupaj s partnerji – češko organizacijo SPMP ČR – Inclusion Czech Republic, organizirali **multiplikacijski dogodek v sklopu projekta Erasmus+**. Zanimanja za udeležbo na sklepni konferenci je bilo več, kot je bilo na voljo mest. Na sklepni konferenci smo predstavili serijo sedmih knjižic, ki govorijo o zdravju, partnerstvu in spolnosti. Knjižice so napisane v lahkem branju in so namenjene tako osebam z motnjami v duševnem razvoju kot tudi staršem in strokovnim delavcem. Knjižice bodo na voljo konec leta na Zvezi in društvih.

Dvanajstega septembra je potekala v Črni na Koroškem **okrogla miza z naslovom Izzivi deinstitucionalizacije**. Okrogle mize so se poleg predstavnikov organizatorjev (Inštitut RS za socialno varstvo, Center Črna na Koroškem, Društvo Sožitje Mežiške doline in Zveza Sožitje) udeležili tudi varuh človekovih pravic RS Peter Svetina, Vito Flaker s Fakultete za socialno delo in Andreja Barle Lakota z Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

Moj delovni dan v Domu upokoencev Tolmin

Ob ponedeljkih in četrtkih opravljam integrirano zaposlitev v Domu upokoencev Tolmin.

Ko pridem v dom, se preoblečem.

Potem »naštiram« voziček in kar rabim.

Prvo počistim dnevni prostor.

Počakam, da stanovalci pojedjo, nato počistim še jedilnico.

Potem grem vprašat, ali imajo telovadbo spodaj.

Če jo imajo, grem dol počistiti.

Pobrišem prah, pometem, odnesem smeti.

Če je telovadba, grem v tretje nadstropje in tam počistim.

Pobrišem lijak, pobrišem mizo in pometem hodnik.

Z dvigalom grem v Sonček, pobrišem ograjo in pometem.

Včasih nesem smeti, počistim ograje in pobrišem fotelje.

Včasih pomagam koga peljati na zajtrk.

Me imajo radi, se pogovarjam z njimi.

V tretjem nadstropju mi skuhamo tudi kavo.

Z Aleksom se razumem.

Aleks mi pomaga in me usmerja pri delu.

Aleks mi reče, da če kaj ne vem, naj vprašam.

Da se mi ni treba nič bati.

Rada opravljam delo.

Ko delo opravim, sem dobre volje.

Spremenila ne bi nič. Nobeden ni bil hud name.

So me zmeraj pohvalili.

Če kaj ne vem, vprašam.

Še bi hodila na integrirano zaposlitev.

Vem, v katere sobe ne smem. Se tistega držim.

Imajo rumen krog na vratih.

Mi je fajn, da lahko komu pomagam.

Sem zaradi tega boljše volje in čutim zadovoljstvo.

Tudi Valentina je rekla, naj le hodim gor.

Sem ponosna.

Teta in Valentina sta me pohvalili.

Darja, Varstveno-delovni center Tolmin



Kako so uporabniki Varstveno-delovnega centra Tolmin preživeli poletje

MARKO: LETOS SEM POLETJE PREŽIVEL DOMA.

KATJA: BILA SEM PRI SESTRI V ITALIJI. LEPO SEM SE IMELA. V DRUŽBI NEČAKINJE IN NEČAKA.

JANA: BILA SEM NA MORJU.

JOZICA: BILA SEM NA MORJU, V IZOLI UŽIVALA SEM V VODI, VELIKO SEM PLAVALA.

VESNA: LEPO SEM SE IMELA TO POLETJE.

MOJCA: BILA SEM NA MORJU, V PIRANU. OGLEDALA SEM SI AKVARIJIN POMORSKI MUZEJ. BILA SEM TUDI NA PIRANSKEM OBEJDU. PELJALA SEM SE TUDI Z LADJO SINNYGALEB. Z MAMO SVA BILI NA BLEDV. PELJALA SEM SE Z VLAKOM.

MARINKA: BILA SEM DOMA. BRALA SEM KNJIGE IN GLEDALA TELEVIZIJO. NI MI BILO DOLGČAS.

MELANJA: Fajn sem se imela to poletje. s prijateljico KATJO SEM SE DRUŽILA. NA BRAJDO SMO HODILI. ŠLI SMO TUDI NA KAFE.

MARIJA: DOBRO SEM SE IMELA PRI SESTRI. DOBRO SVA KUHALI IN GLEDALI TELEVIZIJO. BILA SEM TUDI DOMA V PREŽNICI.

ALENKA: BILA SEM V IZOLI, Z DRUŠTVOM SOŽITJE, PELJALA SEM SE Z VLAKOM IN LADJICO DO PORTOROŽA.

MIRAN: LETOS POLETI SEM SE PELJAL S KAJAKOM PO REKI ŠOCI. BILO JE LEPO.

LUKA: PELJAL SEM SE S KANDEM PO REKI ŠOCI. VŠEČ MI JE BILO NA LETOVANJU V IZOLI.

Izlet na Dunaj

V soboto, 27. Aprila, sem šel na izlet na Dunaj. Odhod proti Dunaju je bil ob 5. uri zjutraj iz Ljubljane. Peljali smo se proti Mariboru. V Mariboru je na avtobus vstopila vodnica. Na poti nam je razlagala o zgodovini Avstrije, o pokrajinah in ljudeh.

Okoli 9. ure zjutraj smo prispeli na Dunaj. Na Dunaju smo si ogledali Muzej voščenih lutk Madame Tussauds. Sprehodili smo se tudi po središču mesta. Zelo lep se mi je zdel дворец Schönbrunn. Ogledali smo si tudi živalski vrt. Videl sem sibirskega tigra. Od vsega, kar sem videl, mi je bilo najlepše v živalskem vrtu in v Muzeju voščenih lutk. Na Dunaj me je spremljala Marjanca. Doživel sem čudovit dan.

Miran



Romanje v Medžugorje

Ob pol petih zjutraj smo se z avtobusom odpeljali v Medžugorje. Pot je bila dolga. Vozili smo se dvanajst ur. Na avtobusu smo prepevali in molili. Po poti smo se večkrat ustavili. Imeli smo dva šoferja. Ko smo prišli v Medžugorje, smo šli k maši. Potem smo se odpeljali do župnišča. Tam smo odložili prtljago. Nato smo šli na večerjo. Po večerji smo šli spat. Drugi dan smo šli na Križevac. Hoja je bila naporna in dolga. Ko sem zmolila zdravomarijo in očenaš, sem občutila mir in energijo. Občutila sem mamo in tata. Dobila sem občutek, da se imata lepo. Ogledali smo si tudi skupnost Cenacolo, kjer prebivajo fantje, ki so odvisni od drog. Tam

so nas lepo sprejeli. Drugi dan smo šli na hrib Crnica. Ko sem prišla gor, sem zmolila in pokleknila. Vprašala sem Marijo, če obstajajo nebesa. V mislih mi je rekla, da obstajajo.

Na avtobusu sem se zahvalila duhovniku in povedala, da varuhi dobro skrbijo za nas v bivalni enoti. Zahvalila sem se tudi Darinki, da mi je omogočila izlet v Medžugorje. Rada bi, da bi ljudje živeli v miru. Želim si tudi, da bi se dobro počutila v Tolminu. Zmolila sem za vse varuhe, še posebej pa za našo dobrotnico Darinko. Izlet je trajal štiri dni.



Darja, Varstveno-delovni center Tolmin

V NOVIGRADU

PRIŠEL JE 6. 7. 2019, KO SMO SE ODPRAVILI NA LETOVANJE V NOVIGRAD. IZ MURSKE SOBOTE STA POLEG MENE ŠLA ŠE TOM IN ŽANA TER SPREMLJEVALKA ANJA. DRUGI UDELEŽENCI SO BILI IZ VSE SLOVENIJE. SPOZNALA SEM PRIJATELJE, S KATERIMI SMO SE DRUŽILI EN TEDEN. IMELI SMO RAZNE DEJAVNOSTI: PLES, IGRE, DELAVNICE, KOPANJE, DRUŽENJE, IZLET Z VLAKOM. ZADNJI DAN SMO IMELI ZABAVNI PROGRAM. IMELI SMO SE ZELO LEPO.

KLAVDIJA ZVER



Anka Pori nam je namesto prispevka za psihološki kotiček poslala fotografijo izpod planine Raduha, kamor sta z možem peljala dve vnukinji.



TABOR V KOSTANJEVICI NA KRKI

Zdrav duh v zdravem telesu

V Centru Janeza Levca Ljubljana, OVI Jarše smo v šolskem letu 2018/19 izvajali interesno dejavnost Pohodništvo. Mentorice te interesne dejavnosti Anuška Kovač, Brigita Muršec in Irena Roblek smo ob koncu šolskega leta organizirale tabor v Kostanjevici na Krki v sklopu raziskovalnega projekta Zdrav duh v zdravem telesu, ki ga je finančno podprla Mestna občina Ljubljana.

Naše pohodniške dneve smo preživel v raziskovanju čudovitega pragozda v bližini Kostanjevice. Kljub deževnemu vremenu smo iskali stik z gozdom, se družili in sklepali prijateljstva. Z učenci smo vstopali v umirjen svet, poln zelene barve in tišine, ki nas je obogatila. Povezali smo se z naravo in okoljem okrog sebe.

Stanovali smo v velikem in toplem Leničevem domu sredi gozda, obdani s ptičjim petjem in velikimi zelenimi drevesi.

Spoznali smo uporabo pohodnih palic, naglavne lučke, daljnogleda in kompasa ter že komaj čakali na nočni pohod z lučkami. Na pohodu smo prepevali, poslušali regljanje žab v bližnjem močvirju in opazovali nočno nebo.

Kulturno obarvan je bil ogled mesta Kostanjevica na Krki, kjer smo se sprehodili po dveh lesenih mostovih, ki vodijo čez reko Krko v središče mesta. Ogledali smo si kulturne znamenitosti in Lamutov likovni salon. Opazovali smo reko Krko in veter, ki je pihal v deževnem vremenu. Na robu Krakovskega gozda smo obiskali tristo let star, najdebelejši hrast v Sloveniji, Cvelbarjev hrast.

Ogledovali smo si njegove stare veje, opazovali skorjo debela in ga poskušali objeti. Bilo nas je premalo, da bi sklenili verigo.

Učenci so bili v teh dneh sproščeni in veseli. Veliko so se pogovarjali in razvijali prijetna čustva. Med njimi je bila raznolika komunikacija in prijetni odnosi. Zares so gradili svet pristnega prijateljstva, za katerega v šoli včasih ni časa in prostora. Za igro so izkoristili vsak trenutek po obedih in se družili.

V bližini je velika kmetija, na njej so imeli svoj živalski vrt s sto jeleni, ki so hitro tekli po hribu in bežali pred hrupom in množico otrok. Učili smo se biti tiho in zbrano in bolj opazovati svet okrog sebe. Bilo je veliko priložnosti za razvoj drugih čutil. Ogledali smo si tudi veliko ribarnico in obrate, kjer imajo velika gojišča rib.



Učencem bosta najbolj ostala v spominu ogled pragozda in orientacija s kompasom. Učiteljice smo opazovale zadovoljne obraze učencev in čudenje nad instrumentom. Fantje so uživali, ko se je premikala igla na kompasu. Prav vsi so ga želeli preizkusiti. Mnogi so ga videli prvič. Med sprehajanjem smo opazovali mokra drevesa in mokrišča, kjer je bilo zaradi dežja res veliko vode. Poslikali smo nekaj močvirskih rož in lep gozd. Ustavili smo se in poslušali oglašanje ptic, ki jih je v tem gozdu res veliko. To je bilo pravo raziskovanje svežega in zdravega gozda. Pomagali smo jim, da bodo imeli naravo radi in jo spoštovali.

Namesto budilk nas je zjutraj prebujala kukavica in vstajali smo veseli in polni novih vprašanj. Na taborih sta pomembna tudi samostojnost učenca in njegovo zadovoljstvo, ko opravi nekatere stvari čisto sam. Najlepše je, kadar drugi sošolci to opazijo in pohvalijo.

Ogledali smo si tudi Muzej na prostem in spoznali živo kmečko domačijo iz leta 1833, številne domače živali in lončarstvo. Nekateri so se bali domačih živali in se jim niso upali približati ali jih pobožati.





Tudi mladostniki potrebujejo gozd in veliko gibanja. To jim pomaga, da se razvijejo tudi druge sposobnosti. Gibanje v naravi dobro vpliva na njihovo počutje, z njim si prijetno krepijo telo in pridobivajo odpornost.

Tabor smo končali z zanimivim ogledom športnih in jadralnih letal v Prečni pri Novem mestu.

Učiteljice, ki smo spremljale učence in preživele čas z njimi, smo se vrstile zelo zadovoljne. Odločile smo se, da tabor naslednje leto ponovimo. Vse leto pa živimo v skladu z geslom: »Zdrav duh v zdravem telesu«.

*Irena Roblek in Anuška Kovač, Center Janeza
Levca Ljubljana, OE Oddelki vzgoje in
izobraževanja Jarše*

Na pare

6.7. smo šli na pare v Celje v dom svetega Jožeta. Spoznala sem Aljana, Ino, Vinkota in Simona. Imeli smo koncert slovenske popevke. Tukaj se zelo dobro počutim upam da drugo leto greva spet če se bo uresničilo, da bo 5. leto. Milva in Milanom sva šla sama v mesto drugi so šli na stari grad. Ja tabor mi je mama pr souu in da imamo dobrega vodja in dve prostovoljke in to sta Milka in Hedvika. In imamo se tajn. In da imam dobre prijatelje. Upam da se srečamo še drugo leto.

KOPA d.d. | Križčeva 3/4 | 2380 Slovaki Gradec
tel: 02 58 57 700 | fax: 02 58 57 777 | www.kopa.si

To je napisala
Tanja Dečman.



USTVARJAJMO SKUPAJ



Tanja Šoštarich Tasič, Center Janeza Levca Ljubljana
OE Oddelki vzgoje in izobraževanja Jarše

Risba na glini

Včasih želimo ohraniti spomin na kakšno zanimivo risbo, ki jo je narisal naš otrok. Prenesimo jo na glino in obesimo na vidno mesto.

Material

Bela glina, fotokopija risbe v velikosti A4, kopirni list, svinčnik z ostro konico in barve za glino.

Izdelava

Belo glino razvaljamo na debelino enega centimetra. Nanjo najprej položimo kopirni list, nanj pa risbo. S svinčnikom z ostro konico risbo prerišemo na glino. Na glini bo ostal poglobljen odtis risbe. Odstranimo oba lista in odtise še nekoliko poglobimo. Vlažen izdelek prekrijemo s plastično vrečo – tako se bo glina počasi in enakomerno sušila. Posušen izdelek žgemo in nato pobarvamo. Pobarvamo lahko z vodenimi barvami ali z oksidnimi pigmenti. Če uporabimo oksidne pigmente, je potrebno vnovično žganje v peči.



Na zadnjo stran pritrdimo vrstico za obešanje in napišemo, kdo je risbo narisal, otrokovo starost in naslov risbe. Enako na glino prenesem poljuben motiv. Izberimo belo glino, ker bomo z barvanjem dosegli boljši učinek.

Jaz vozim kolo, sestra ima skiro, oči in mamica naju gledata
Tina, 7 let